

Éric Vuillard

DNEVNI RED

Pripoved

prevedel
Jaroslav Skrušný

Laurentu Évrardu

TAJNI SESTANEK

Sonce je mrzla zvezda. Njegovo srce ledeno trnje. Njegova svetloba neusmiljena. Februarja so drevesa mrtva, reka okamenela, kot da izvir ne bruha več vode in je morje ne more več požirati. Čas se je zakrknil vase. Zjutraj nobenega šuma, nobenega ptičjega petja, ničesar. Potem pa na lepem avto, nato še eden in nenadoma koraki, silhuete, ki jih ni moč videti. Vodja predstave je trikrat udaril ob tla, vendar se zastor ni dvignil.

Ponedeljek je, mesto migeta za svojim meglenim zaslonom. Ljudje kot vsak drug dan hite v službo, sedajo na tramvaj, na avtobus, skušajo se zmuzniti na gornjo ploščad in potem v strupenem mrazu dremajo naprej. Toda dvajseti februar tega leta ni bil običajen dan. Čeravno večina preživlja dopoldne ob delu, zazibana v sladko in spodobno laž zaposlitve, ponavljajoč drobne kretnje, v katerih se skriva nema, vsečna resnica in v katerih se vsa veličastna zgodba naših življenj zgošča v marljivo pantomimo. In tako je spokojno, običajno minil dan. In medtem ko so mali ljudje križarili med domom in tovarno, med tržnico in majhnim dvoriščem, kjer obešajo perilo, in potem, zvečer, med pisarno in krčmo in se nazadnje ponovno vračali domov, so daleč stran od vestnega in marljivega garanja, daleč proč od družinskega življenja,

pred neko palačo na bregu Spreeja* iz avtomobilov izstopali imenitni gospodje. S ponižnim poklonom so jim odprli vrata, izstopili so iz svojih velikih črnih limuzin in se drug za drugim napotili pod masivnimi stebri iz peščenca.

Štiriindvajset jih je bilo, med mrtvimi drevesi na rečnem bregu, štiriindvajset črnih, kostanjevih ali svetlo rjavih plaščev, štiriindvajset parov z volno podloženih ramen, štiriindvajset tridelnih oblek in enako število hlač s sponkami in širokimi zavih. Sence so zdrsnile skozi veliko preddverje palače predsednika skupščine; kmalu ne bo nobene skupščine več, nobena predsednika več, in čez nekaj let tudi zgradbe parlamenta ne bo več, le še kup kadečih se ruševin.

A ta hip se napol dvigne štiriindvajset polstenih klobukov in pokaže se štiriindvajset plešastih lobanj ali belolasih vencev. Preden stopijo na prizorišče, si dostojanstveno podajo roke. Sami častitljivi patriciji so se zbrali v velikem preddverju; šaljivo in spoštljivo kramljajo med seboj; videti je, kot bi prisostvovali plahim, malce zapetim začetkom vrtne zabave.

Štiriindvajset silhuet se skrbno pazeč na vsak korak nameri po prvem izmed nizov zaporednih stopnišč, drugega za drugim požirajo presledke med stopnicami, vsake toliko si odpočijejo, da bi ne preobremenili ostarelih src, z rokami se oprijemljejo bakrenih letev in se vzpenjajo z napol zaprtimi očmi, ne da bi se ozrli po elegantni stebričasti ograji ali obokih, kot bi plezali na nevidno kopico odpadlega listja. Skozi majhen

* *Spree, reka, ki teče skozi Saško, Brandenburg in Berlin.*

vhod jih odpeljejo na desno, tam pa, po nekaj korakih po šahovniško vzorčastem podu, premerijo še kakih trideset stopnic, ki vodijo v drugo nadstropje. Ne vem sicer, kdo je hodil prvi v povorki, pa saj niti ni važno, zakaj vsa štiriindvajseterica ravna enako, hodi po isti poti, zavije na desno okrog stopniščnega jaška, dokler slednjič na levi strani, kjer širom zazevajo nihajna vrata, ne vstopi v sprejemnico.

Pravijo, da si literatura lahko dovoli vse. Lahko bi jih potemtakem po mili volji pustil, da se do onemoglosti vrtijo po Penrosejevem stopnišču,* nikoli več se ne bi povzpeli ali sestopili, nenehno bi se vzpenjali in spuščali hkrati. In res nam knjige pogosto puščajo tak vtis. Čas besedja, najsi bo trden ali tekoč, neprebojen ali naježen, gost, razvlečen ali zrnat, pač otrdi, okameni vsakršno gibanje. Naši junaki so se kot v začaranem gradu znašli za vekomaj ujeti v palači. Takoj po vstopu jih je oplazila strela in jih spremenila v toge kamnite gmote. Vrata so odprta in zaprta hkrati, podboji so obrabljeni, izpuljeni, uničeni ali prebarvani. Stopniščni jašek se sicer blešči, vendar je prazen,

* Penrosejevo stopnišče je »nemogoča zgradba« v obliki stopnišča, ki jo je leta 1958 zasnoval britanski genetik Lionel Penrose; stavba temelji na Penrosejevem trikotniku, ki ga je zasnoval njegov sin, fizik in matematik Roger Penrose.

Penrosejevo stopnišče je dvodimenzionalni prikaz stopnišča s štirim zavoji na desno, ki vselej pripeljejo do izhodiščne točke. V običajni predstavi stopnice tvorijo kolobar ali obroč, ki se nenehno povrača vase (kot uroboros) in terja nenehno vzpenjanje (ali spuščanje, pač glede na smer kroženja), zato se zdi, kot da stopnišče nima ne najvišje ne najnižje točke.

Režiser Jean-Jacques Annaud je v filmu Ime rože (po istoimenskem romanu Umberta Eca) Penrosejevo stopnišče prikazal kot labirint srednjeveške opatijske knjižnice.

lestenec sije, vendar je mrtev. Smo v vseh časih obnem. Albert Vögler* se povzpne do prvega stopniščenega presledka in si ves zasopel in moker od potu otipa zamenljivi ovratnik, obide ga rahla vrtoglavica. Pod velikim pozlačenim lampijonom, ki osvetljuje stopniščni rameni, si popravi telovnik, odpne gumb in razrahlja ovratnik. Mogoče tudi Gustav Krupp** nekoliko postane na podestu in, malce pokroviteljski na stara leta, Albertu privošči sočutno besedo, mu skratka pokaže kanček solidarnosti. Nato Gustav nadaljuje pot, Albert Vögler pa še za hip obstane, sam pod lestencem, velikansko pozlačeno rastlino z neznanško kroglo svetlobe v sredini.

Nazadnje vstopijo v majhno sprejemnico. Wolf-Dietrich, zasebni tajnik Carla von Siemensa,*** še na kratko postoji ob okenskih vratih in se s pogledom počasi sprehodi po tanki plasti ivja, ki prekriva bal-

* *Albert Vögler (1877–1945), nemški politik, industrialec in podjetnik (Vereinigte Stahlwerke AG), soustanovitelj Nemške ljudske stranke (DVP) v Weimarski republiki, pomemben proizvajalec streliva za nemško vojsko v drugi svetovni vojni. Od leta 1932 je odkrito finančno podpiral nacistično stranko; da bi se izognil aretaciji s strani ameriških vojakov, je 14. aprila 1945 naredil samomor.*

** *Gustav Krupp von Bohlen und Halbach (1870–1950), med letoma 1909 in 1941 vodja železarskega koncerna Friedrich Krupp AG; s sinom Alfriedom sta med prvo in drugo svetovno vojno oskrbovala nemški vojni stroj z orožjem in industrijsko opremo, od vlakov, avtomobilov, ladij, podmornic do tankov, mitraljezov, havbic in topov. Zaradi senilnosti in bolezni se je izognil sojenju pred Mednarodnim sodiščem za vojne zločine v Nürnbergu.*

*** *Carl Friedrich von Siemens (1872–1941), nemški podjetnik in politik. Po prvi svetovni vojni je znova postavil na noge družinsko podjetje Siemens & Halske AG (današnji Siemens AG). Pred smrtjo je bil nadzornik državnih železnic v Reichstagu.*

kon. Za hip se umakne v kuhinjo za goste, pohajkuje med balami bombaža. In medtem ko drugi kramljajo in smodijo cigare, čenčajo o likerju ali o krznenem plašču, ta ima raje blag okus, onemu so bolj všeč začinjene jedi, vsi pa se navdušujejo nad orjaškimi premieri koštrunjih krač, medtem ko torej raztreseno vrtijo zlate prstane iz najfinejšega zlata, on, Wolf-Dietrich, sanjari ob oknu, poplesuje med golimi vejami in pluje po Spreēju.

Nekaj korakov proč Wilhelm von Opel,* občudujoč krhke mavčne figurice, ki krasijo strop, dviguje in spušča svoja debela okrogla očala. Tudi njegov rod prihaja iz pradavnine, z majhne zemljiške posesti v okrožju Braubach, od koder so se naglo povzpeli s kopičenjem blaga in fasciklov, položajev in služb najprej kot sodniki, potem kot župani, vse do trenutka, ko je Adam – plod zavozlanega materinega drobovja, ki je v sebi združil vse veščine in zvijače ključavničarskega poklica –, iznašel sijajen šivalni stroj, ki je pomenil pravi začetek družinskega razcveta. Čeprav v resnici ni izumil ničesar. Zaposlil se je bil pri nekem tovarnarju, bistro gledal okrog sebe, se rad trkal po prsih in nato malce izboljšal dobro utečen izdelek. Poročil se je s Sophie Scheller, ki mu je v zakon prinesla bogato doto, in po njej imenoval svoj prvi šivalnik. Odtlej je proizvodnja samo še rasla. Trajalo je nekaj let, preden

* *Wilhelm von Opel (1871–1948), eden od ustanoviteljev avtomobilske dinastije Opel. Leta 1933 se je pridružil nacionalsocialistični stranki, finančno je izdatno podpiral SS. Leta 1947 je bil na enem od denacifikacijskih procesov v Zahodni Nemčiji zaradi sodelovanja z režimom obsojen na visoko denarno kazen.*

je šivalni stroj prešel v občo rabo, ujel naraščajočo krivuljo časa in ljudem zlezel pod kožo. Njegovi pravi izumitelji so ga iznašli nekoliko prezgodaj. Ko je šivalni stroj postal uspešnica, se je Adam Opel posvetil dvokolesu. Neke noči pa je skozi priprta vrata prital val skrivnosten glas; Adama je zazebló, hudo zazebló pri srcu. Pa niso prišli izumitelji šivalnega stroja terjat avtorske pravice, niso njegovi delavci zahtevali deleža pri dobičku, bil je sam Bog, ki je zahteval njegovo dušo; moral mu jo je izročiti.

Vendar pa podjetja ne umro tako kot ljudje. To so skrivnostni organizmi, ki nikoli ne preminejo. Znamka Opel je še naprej pridno prodajala bicikle in kasneje tudi avtomobile. Ob ustanoviteljevi smrti je tvrdka štela že tisoč petsto zaposlenih. Nenehno je rasla in rasla. Podjetje je bitje, pri katerem se vsa kri steka v glavo. Takemu bitju pravimo moralno bitje. Njegovo življenje traja veliko dlje od našega. Zato je tega dvajsetega februarja, ko Wilhelm meditira v majhnem salonu palače predsednika *Reichstaga*,* družba Opel že častitljiva stara dama. Danes je imperij znotraj drugega imperija in ima komaj še kakšno zvezo s šivalnimi stroji starega Adama. In čeravno je družba Opel zelo bogata stara dama, je vendarle že tako stara, da je skoraj ni več opaziti, nekako se je zlila s krajino.

* Reichstag, stavba in naziv nemškega parlamenta (državnega zbora) v Berlinu. Ime (cesarski zbor) prihaja še iz časov Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti; stavba je bila zgrajena leta 1894 kot sedež cesarskega zbora nemškega cesarstva in je kasneje služila kot sedež državnega zbora v Weimarski republiki. Leta 1933 so jo dali nacisti požgati.

Danes je družba Opel veliko starejša kot prenekatera država, starejša kot Libanon, starejša kot sama Nemčija, starejša kot večina afriških držav, starejša celo od Butana, kamor so se bili zatekli bogovi, da bi se skrili za oblaki.

MASKE

In tako bi se lahko približali vsakemu od štiriindvajsetih gospodov, ki so stopili v palačo, se dotaknili njihovega poškrbljenega ovratnika, otipali pentljo na kravati, za hip prisluhnili mrščenju njihovih brkov, posanjarili med tigrastimi progami njihovih suknjičev, se potopili v njihove otožne oči in tam, v čaši rumene in sršeče arnike, bi povsod odkrili ista majhna vratca; potegnili bi za vrvico zvonca in znova bi se nam odprl svet enakih pretkanih potez, srečnih porok in sumljivih poslov – enolična zgodba njihovih uspehov.

Tega dvajsetega februarja si je Wilhelm von Opel, Adamov sin, temeljito izščetkal kolomaz, ki se mu je zajedel pod nohte, pospravil dvokolo, pozabil na šivalni stroj in se ovenčal s plemiško partikulo, v kateri je zgoščena vsa saga njegove rodbine. Z višine svojih dvainšestdesetih let rahlo pokašljeuje in pogleduje na uro. S stisnjenimi ustnicami se ozre okrog sebe. Hjalmar Schacht* je dobro zavihal rokave – kmalu

* *Hjalmar Schacht (1877–1970), nemški gospodarstvenik, ban-
kir in desnosedinski politik, v letu 1918 soustanovitelj Nemške de-
mokratske stranke. Kot predsednik Narodne banke (Reichsbank)
in minister za gospodarstvo od leta 1933 je prišel navskriž s Hitler-
jem in Göringom (glede vprašanja ponovne oborožitve Nemčije in
s tem kršitve sporazuma iz Versaillesa), zato so ga januarja 1939
razrešili z mesta predsednika Narodne banke, januarja 1943 pa*

ga bodo imenovali za direktorja *Reichsbanke* in ministra za gospodarstvo. Za mizo so zbrani Gustav Krupp, Albert Vögler, Günther Quandt, Friedrich Flick, Ernst Tengelmann, Fritz Springorum, August Rosterg, Ernst Brandi, Karl Büren, Günther Heubel, Georg von Schnitzler, Hugo Stinnes ml., Eduard Schulte, Ludwig von Winterfeld, Wolf-Dietrich von Witzleben, Wolfgang Reuter, August Diehn, Erich Fickler, Hans von Löwenstein zu Löwenstein, Ludwig Grauert, Kurt Schmitt, August von Finck in dr. Stein. Smo v devetih nebesih industrije in financ. Za zdaj še modro molčijo, malce na trnih, saj čakajo že skoraj dvajset minut; gosta mreža na naslonjalih stolov jih ščemi v oči.

Nekaj senc se v pobožni zbranosti zaustavi pred zrcalom, da si popravijo vozle na kravati; v majhnem salonu se skušajo počutiti kar najbolj domače. V eni izmed svojih štirih knjig o arhitekturi Palladio dokaj splošno opredeli salon kot sprejemno sobo, prizorišče, kjer se odigravajo veseloigre naših življenj; v znameniti vili Godi Malinverni* skozi Olimpovo dvorano, kjer se goli bogovi podijo med navideznimi ruševinami, in Venerino dvorano, kjer neki otrok in neki paž bežita skozi lažna naslikana vrata, pridemo

tudi kot ministra. Leta 1944, po ponesrečenem atentatu na Hitlerja, ga je pod obtožbo, da je sodeloval v zaroti zoper firerja, aretiral gestapo in ga zaprl v koncentracijsko taborišče Ravensbrück. 30. aprila 1945 so ga osvobodili zavezniški vojaki; na nürnberskem procesu je bil oproščen vseh obtožb.

* Vila Godi Malinverni je prva velika Palladijeva vila, zgrajena med letoma 1537 in 1542 v kraju Lugo di Vicenza v severni Italiji.

v osrednji salon, kjer v okvirčku nad vhodnimi vrati lahko preberemo zaključek molitve: »In reši nas vsega hudega.« V palači predsednika skupščine, kjer poteka naš mali sprejem, bi zaman iskali podoben napis; molitev pač ni na dnevnem redu.

Pod visokim stropom počasi spolzi še nekaj minut. Izmenjavajo si nasmeške. Odpirajo usnjene aktovke. Schacht si od časa do časa sname tanka očala in si otre nos, jezik tesno stiska med ustnicami. Gostje modro sedijo, očesca vsake toliko kakor raki zasučejo k vratom. Med kihanjem si tiho šepetajo. Nekdo razgrne robec, v tišini zatrobentajo nosnice, potem se vse spet umiri, potrpežljivo čakajo, da se sestanek začne. Na sestanke se spoznajo, dodobra so se že nadelili upravljavskih ali nadzorniških nasvetov, vsi so člani kakšnega delodajalskega združenja. Da turobnih družinskih srečanj teh strogih in puščobnih patriarhov niti ne štejemo.

V prvi vrsti si Gustav Krupp z rokavico otre zaripli obraz in se pobožno odkrhne v žepni robček, staknil je nahod. Z leti njegove fine tanke ustnice začenjajo dobivati nelep podobo narobe obrnjenega luninega krajca. Videti je otožen in vznemirjen; med prsti mehanično vrti čudovit zlat prstan, zapreden v meglice upov in računov – najverjetneje imata ti besedi zanj isti pomen, kot bi ju bila počasi zblížala nekakšna magnetična sila.

Nenadoma zaškripajo vrata, zaječijo parketne deščice v podu; v predsobi je slišati klepet. Štiriindvajset kuščarjev se povzpne na zadnje noge in se togo

vzravna. Hjalmar Schacht požre slino, Gustav si popravi monokel. Za vratnimi krili se zaslišijo pridušeni glasovi, nato šelest. Slednjič v sobo stopi nasmejani predsednik *Reichstaga*: Hermann Göring. Kar nas ne sme presenetiti, gre v bistvu za povsem vsakdanji, rutinski dogodek. V poslovnem svetu so strankarske razprtije mačji kašelj. Politiki in industrialci se radi srečujejo.

Göring se torej sprehodi okrog mize, z vsakim spregovori besedo, vsakomur dobrohotno stisne dlan. Toda predsednik *Reichstaga* jim ni prišel izreč običajne dobrodošlice; najprej zarenči nekaj besed v pozdrav in takoj preide k bližajočim se volitvam, predvidenim za peti marec. Štiriindvajset sfing ga pozorno posluša. Prihajajoča predvolilna kampanja bo odločilna, izjavi predsednik *Reichstaga*, dovolj je bilo nestabilnih vlad; gospodarstvo zahteva mir in trdnost. Štiriindvajseterica gospodov pobožno pokima z glavami. Električne svečke na lestencu zamežikajo, veliko, na stropu naslikano sonce še naprej sije tako kot malo prej. Če bo nacistična stranka dobila večino, doda Göring, bodo te volitve zadnje v prihodnjih desetih letih; nemara celo stotih, še doda med smehom.

Vzgib odobravanja zaveje skozi prostor med stebri. Istočasno se zasliši loputanje vrat, v salon končno pride novi kancler. Tisti, ki ga še niso srečali, komaj čakajo, da mu sežejo v roko. Hitler je nasmejan, sproščen, čisto drugačen, kot so si ga predstavljali, prijazen, celo ljubezniv, veliko bolj ljubezniv, kot bi človek pričakoval. Vsakomur se zahvali in mu krepko stisne dlan. Po opravljeni predstavitvi vsakdo sede

nazaj v svoj udoben naslanjač. Krupp sedi v prvi vrsti, s prstom si živčno gladi tanke brčice; tik za njim sedita dva vodilna iz IG Farben,* takoj zraven von Finck,** Quandt*** in še nekaj drugih poslušno prekriža noge. Zahrešči jetičen kašelj, tihceno klikne pokrovček nalivnega peresa. Tišina.

Poslušajo. Bistvo govora se skriva v naslednjem: treba je narediti konec šibki vladi, odstraniti komunistično nevarnost, ukiniti sindikate in dovoliti lastnikom, da so firerji v svojih podjetjih. Govor traja pol ure. Ko Hitler konča, vstane Gustav, stopi korak naprej in se mu v imenu navzočih povablencev zahvali, da jim je slednjič razjasnil politični položaj. Preden odide, kancler naredi še en krog okoli mize. Vljudno mu čestitajo. Videti je, da je starim tovarnarjem odle-

* *IG Farben AG (Interessen Gemeinschaft Actions-gesellschaft/ Delniška družba Interesna skupnost) je v času med obema vojnama nastala združba osmih vodilnih nemških kemijskih in farmacevtskih tovarn (Bayer, Hoechst, BASF), ki je bila temelj nemške kemijske industrije v Tretjem rajhu. Na sestanku 20. februarja v Reichstagu je skupina IG Farben prispevala 400.000 rajhovskih mark.*

** *August von Finck (1898–1980), nemški bankir, ustanovitelj zavarovalniškega giganta Allianz in banke Merck Finck & Co. Po priključitvi Avstrije je od nacistov dobil v last dunajski sedež banke Rothschild.*

*** *Günther Quandt (1881–1954), nemški industrialec, ustanovitelj industrijskega imperija, v katerega med drugimi sodita avtomobilska (BMW) in kemijska tovarna (Altana). Leta 1933 je stopil v NSDAP, Hitler ga je skupaj z drugimi vodilnimi gospodarstveniki imenoval za vodjo »obrambnega gospodarstva« (Wehrwirtschaftsführer); njegova podjetja so zaposlovala vojne ujetnike in oskrbovala nemško vojsko s strelivom, puškami in topovi. Po vojni so ga najprej zaprli, a ga kot zgolj »sopotnika« (Mitläufer) režima že januarja 1948 izpustili.*

glo. Ko kancler odide, besedo znova poprime Göring, odločno še enkrat navrže nekaj zamisli in se vnovič dotakne petomarčevskih volitev. Volitve so enkratna priložnost, da se končno izmotamo iz slepe ulice, v kateri smo se znašli. Toda za volilno kampanjo je potreben denar; nacistična stranka nima niti prebite pare več, predvolilna kampanja pa je pred vrati. Takrat na noge plane Hjalmar Schacht, se nasmehne navzočim in izusti: »Sezimo v blagajno, gospôda!«

Povabilo, čeravno nekoliko robato, za prisotne gospode ni nič novega; vajeni so podkupnin in kupčevanja pod mizo. Korupcija je obvezna postavka v proračunu slehernega velikega podjetja, znana je pod različnimi imeni: lobiranje, darila, financiranje strank. Torej večina navzočih pri priči odšteje po nekaj sto tisoč mark, Gustav Krupp podari milijon, Georg von Schnitzler* štiristo tisoč, zaokrožijo kar čedno vsotico. Srečanje dvajsetega februarja 1933, ki bi ga lahko imeli za enkratni dogodek v zgodovini velikega kapitala, za nezaslišan kompromis z nacisti, je za kruppe, ople, siemensse povsem običajna prigoda v poslovnem življenju, najbolj vsakdanji prenos sredstev. Vsi bodo preživeli režim in bodo v skladu s svojimi zmožnostmi tudi v prihodnosti financirali najrazličnejše politične stranke.

* *Georg von Schnitzler (1884–1962), nemški gospodarstvenik, kot vodilni delavec v tovarni Hoechst član uprave IG Farben; leta 1937 je postal predsednik komercialnega odbora IG Farben. Po vojni je odslužil samo leto od petletne zaporne kazni, na katero ga je zaradi vojnih zločinov obsodilo ameriško vojaško sodišče.*

Ampak če hočemo zares razumeti srečanje dvajsetega februarja, če hočemo dojeti njegov večnostni pomen, je treba te gospode odslej imenovati z njihovimi pravimi imeni. To niso več Günther Quandt, Wilhelm von Opel, Gustav Krupp, August von Finck, možje, ki so se 20. februarja 1933 pozno popoldne zbrali v palači predsednika *Reichstaga*, treba jim je dati druga imena. Zakaj Günther Quandt je zgolj kriptonom, skrivno ime, ki prikriva vse kaj drugega kot tolstega dobrodušnega možaka, ki si s smolo barva brke in ponižno sedi na svojem mestu za častno mizo. Za njim, tik za njim tiči čisto drugačna, mogočna silhueta, pokroviteljska senca, mrzla in nedostopna kot kamnit kip. Da, za njim stoji gospodujoča, vsemogočna, krvaločna, brezimna podoba Quandta, podoba togo otrple maske, toda maske, ki se obrazu prilaga tesneje od kože, in na tej podobi piše: Accumulatoren-Fabrik AG, bodoča Varta, kakršno poznamo danes, zakaj moralne osebe imajo svoje avatarje, tako kot so stara božanstva privzemala različne oblike in se sčasoma zlila z drugimi bogovi.

To je torej pravo ime Quandtovih, njihovo demiurško ime, on, Günther, je le kupček mesa in kosti, kakor vi ali jaz, za njim bodo na prestol sedali njegovi sinovi in za njimi njih sinovi. Kupček mesa in kosti sprhni v zemlji, prestol pa ostane. Zato se štiriindvajset mož ne imenuje ne Schnitzler, ne Witzleben, ne Schmitt, ne Finck, ne Rosterg, ne Heubel, kot bi sklepali po osebnih podatkih. Imenujejo se BASF, Bayer, Agfa, Opel, IG Farben, Siemens, Allianz, Telefunken. Pod temi imeni jih poznamo. In celo zelo dobro jih po-

znamo. Tu so, živijo z nami in med nami. To so naši avtomobili, naši pralni stroji, naše igračke, naše radijske budilke, zavarovanje našega doma, baterija naše ure. Tu so, povsod, navzoči kot stvari. Naš vsakdanjik je v njihovih rokah. Negujejo nas, oblačijo nas, nam svetijo v temi in nas prevažajo po cestah sveta, nas zibljejo v naročju. Možje, štiriindvajseterica mož, ki se je dvajsetega februarja zbrala v palači predsednika *Reichstaga*, so samo njihovi pooblaščeni zastopniki, visoka duhovščina težke industrije, Ptahovi* svečeni-ki. Ravnodušno stoje tam kot štiriindvajset računskih strojev pred vrati pekla.

* *Ptah, egiptovsko božanstvo, še posebej čaščeno v Memfisu; po verovanju memfiških svečnikov naj bi bil Ptah bog uma in mišljenja in je obstajal na začetku vsega; v glavi si je izmislil vesolje in s priklicevanjem posameznih elementov ustvaril svet. Velja za očeta Atuma, boga sonca, v memfiški mitologiji pa tudi za boga umetnikov, obrtnikov in arhitektov.*